Хто і як допомагає в Україні євреям-в’язням

В єврейській общині одної з колоній

Шість років виповнилося благодійному фонду «Фенікс-Відродження», одна з головних програм якого — «Цдака-Емет», створена для підтримки євреїв у місцях позбавлення волі. Скільки євреїв сидять сьогодні в українських в’язницях, чи допомагають їм одноплемінники, або вважають «відрізаним шматком» — в інтерв'ю з головою Фонду Шимоном Розенманом

— Отже, почнемо з цифр. Чи багато підопічних наразі на рахунку «Фенікс-Відродження»?

— Приблизно 130 осіб у півтора десятках колоній по всій країні. 40 з них засуджені до довічного ув'язнення.

Імовірно, в'язнів, що мають приналежність до єврейства в країні значно більше, але ми допомагаємо тим, хто до нас звертається. І те, після ретельної перевірки. Коли люди заявляють про бажання створити на зоні єврейську громаду (або приєднатися до такої громади), я прошу надати документи батьків, що засвідчують національність. Після чого їх розглядає Еліягу Павлоцький, який очолює програму допомоги євреям-в'язням у громаді Дніпра. Отримавши підтвердження, ми вносимо людину в базу.

— Ти сам провів у місцях позбавлення волі 18,5 років. Чи змінилося ставлення до євреїв на зонах, і в який бік?

— Відразу розділимо питання. Якщо мова йде про співкамерників, то на зоні національність не грала тоді й не грає сьогодні великої ролі. Все залежить від твоєї поведінки, національне питання другорядне.

Що стосується адміністрації, то я підтримую контакти з багатьма колоніями і вже багато років не чув, аби когось утискали за національними ознаками. Це підтверджують і «смотрящі» , яким немає сенсу мене обманювати.

На початку 2000-х ситуація в низці колоній була іншою — з мене, наприклад, офіцери зривали кіпу, кидали її на підлогу, топтали. За відмову працювати в суботу відправляли в ізолятор (хоча я був готовий вийти в неділю). Сьогодні таких явних інцидентів немає — світ став прозорішим, будь-який скандал складніше приховати. Якщо відволіктися від національного питання, можу сказати, що й загалом умови утримання, харчування і т.ін. сьогодні істотно кращі, ніж 15 років тому.

Седер Песах на зоні

— І які ж специфічно «єврейські» проблеми існують сьогодні у в’язнів?

— Якщо говорити про створення громад у колоніях, то це вулиця з двостороннім рухом. Керівники Департаменту виконання покарань готові виділити приміщення для громади, йдуть на співпрацю, але чекають такої ж готовності від єврейських громад. Ось вам навчальний клас під синагогу, але його треба відремонтувати й обладнати — не за державний кошт. Можете поставити комп'ютер, проектор, але це повинна бути ваша техніка. Сьогодні в колоніях дозволені й мобільні телефони, і навіть планшети без сім-карти.

Тому все залежить від місцевих єврейських громад. Громада Одеси, наприклад, за проханням Фонду відправила комп'ютер в одну з колоній, але це одиничний випадок. Взагалі, одеський рабин Вольф досить багато допомагає євреям із числа в’язнів, у Дніпрі є відповідна програма, підтримують євреїв-в'язнів і в громаді Харкова, а в колонії поблизу Білої Церкви місцевий рабин оплатив деяким в’язням серйозні медичні операції. Усе індивідуально, те ж саме можна сказати і про відвідування колоній вчителями та рабинами — десь густо, але частіше за все пусто…

— Напевно у євреїв-в'язнів (як і у в'язнів загалом) є цілком матеріальні потреби. Наскільки активно єврейські громади жертвують кошти на такі цілі?

— Більше половини (до 60%) усієї допомоги надходить від всеукраїнської благодійної організації «Серце Батьківщини» (керівник Валентина Канвішер). Завдяки цій підтримці в колонії було відправлено медикаментів на суму понад 600 000 гривень. Це і спазмолітики, й антибіотики, і засоби від застуди, і лікувальні чаї. Все виявилося дуже доречним, особливо під час пандемії.

Шимон Розенман з Валентиною Канвішер Одна з посилок для відправки в колонію

Приблизно 25% допомоги, яку отримують в’язні, надходить від єврейських організацій. В основному, вона носить духовний характер — так, Об'єднана єврейська громада (ОЄГУ) подарувала єврейські календарі, збірники псалмів і т.ін., виконавчий директор Об'єднання юдейських релігійних організацій України Євген Зіскінд іноді допомагає мацою, окрім того, у свій час нам надавали приміщення при синагозі на Подолі для розподілу гуманітарки, частина речей у колонії надходить із Гмаху при цій синагозі. Синагога Бродського іноді дарує літературу. Певну суму на проведення єврейських свят регулярно виділяють Ігор Червоненко, Сюзанна Тинькевич та деякі благодійники, які хочуть залишитися інкогніто. Що стосується базових потреб, іноді допомагає компанія Укр Кошер — час від часу відправляємо в колонії рис із куркою, майонез, молочні продукти.

У будь-якому випадку, ми вдячні всім єврейським організаціям, які в міру своїх можливостей допомагають тим, хто сидить. На жаль, іноді нам не тільки не допомагають, але й заважають, як, наприклад, такий собі Козлов із київської Карлін-Столинської громади, який вирішив не виплачувати мені стипендію за навчання в єшиві — не дуже великі гроші, які майже повністю йшли на відправку посилок в колонії. Але таке ставлення — радше виняток, ніж правило.

Не можу не сказати і про те, що приблизно 15% становить допомога українських громадських організацій і приватних осіб. У свій час активно допомагали наші друзі з кримсько-татарської громади, та й сьогодні відчувається їхня підтримка.

— Що, на твою думку, стало найважливішим досягненням фонду «Фенікс-Відродження» за останні шість років?

— Ми довели, що нам можна вірити, оскільки звітуємо про кожну копійку. Тому з кожним роком збільшується обсяг допомоги, медикаменти ми отримуємо кожен квартал, з огляду на стан медичного обслуговування в колоніях — це вкрай важливо.

А головне — багато хто з тих, кому ми допомагали в колоніях, вливаються в єврейське життя на волі. Тобто, якийсь бал перед Всевишнім я заробив (посміхається). Якщо одне зернятко зі ста проросте — уже добре.

Продукція, що випускається в колоніях

Днями спілкувався з равом Меїром Матусовським з Луцька — до його громади приєдналися два нещодавно звільнених єврея — я завжди радий таким новинам.

Взагалі, дуже мало робиться для адаптації недавно звільнених в'язнів у суспільстві — ця проблема набагато ширша за «єврейський» аспект. В одній з колоній ми хочемо відкрити відділ реабілітації з цехом, де люди могли б опанувати різьбу по дереву, столярну справу і т.ін. — професії, які знадобляться їм на волі і прискорять процес соціалізації. Фонд уже співпрацює в цьому напрямку, з одного боку — даючи можливість засудженим заробити, з іншого — дозволяючи придбати всім бажаючим ексклюзивні вироби з дерева — меблі, шахи, шкатулки і т.ін.

На жаль, існуючі в Україні реабілітаційні центри — це рабцентри, де людей залишають без гроша в кишені. Це не правильно. Вчорашні ув'язнені не повинні отримувати гроші, живучи і працюючи в такому закладі, але якась сума повинна накопичуватися на рахунку, аби надалі людина могла почати нове життя. Поки, на жаль, рівень рецидивів залишається вкрай високим — приблизно 70% -80%.

— А що можна протиставити таким центрам?

— Нами розроблена програма, яка, на жаль, нікого не цікавить, оскільки вимагає чималих витрат. Ідеться про створення великих фермерських господарств, поруч із лінією виробничих потужностей. На першому етапі такі господарства можуть поставляти продукти пенітенціарним установам, а в подальшому перетворяться в реабілітаційні центри для звільнених із місць позбавлення волі.

Бесіду вів Олександр Файнштейн